

dr hab. Piotr Rojek, prof. AMKL  
Dziedzina – sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka  
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

Wrocław, 12 sierpnia 2023 r.

## Recenzja pracy doktorskiej mgr. Marka Pawelka

### Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, prof. dr hab. Wojciech Widłak, Rektor. Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* /Dz. U. 2017, poz. 1789 z późn. zm./.

### Dotyczy

- Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 20 marca 2019 roku w sprawie wszczęcia, na wniosek **Pana mgr. Marka Pawelka**, przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dziedzinie sztuk muzycznych dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczenia promotora w osobie dr. hab. Witolda Zalewskiego, prof. UPJPII,
- Uchwały nr 21/2020 Rady Do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 17 lutego 2020 roku w sprawie wyznaczenia recenzenta przewodu doktorskiego Pana mgr. Marka Pawelka w osobie dr. hab. Piotra Rojka prof. AMKL.

Do przekazanego mi przez Panią dr hab. Monikę Gardoń-Preinl, prof. AMKP, Przewodniczącą Rady Do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, pisma z dnia 6 czerwca 2023 r. /data wpł. 15 czerwca 2023 r./ informującego o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej pt.: „**Cantus firmus w twórczości organowej Krzysztofa Grzeszczaka. Omówienie zagadnienia z perspektywy wykonawczej**” Pana mgr. Marka Pawelka, została dołączona następująca dokumentacja:

- 1 egz. pracy doktorskiej,
- 1 egz. dokumentacji dorobku Kandydata,
- oświadczenia Kandydata z dnia 30 maja 2023 roku w sprawie samodzielności powstania pracy doktorskiej.

Złożona przy wniosku przez Kandydata praca doktorska oraz dokumentacja dorobku artystycznego spełniają formalne wymagania ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 16 i 17 ust. 1 i 2 tekst jednolity /Dz. U. nr 65. poz. 595, wraz ze zmianami Dz. U. nr 164, poz. 1365 z dnia 27.07.2005 r./.

## Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Marek Pawełek urodził się w miejscowości Lipowa koło Żywca. Naukę rozpoczął od lekcji prywatnych na dwóch instrumentach: fortepian i akordeon. Już w tym okresie edukacji Pan M. Pawełek ujawniał duże zainteresowanie muzyką, co zaowocowało kontynuacją Jego edukacji w Szkole Muzycznej I stopnia w Żywcu (klasa fortepianu dr. Janusza Polańskiego), a następnie w Salezjańskim Liceum Muzycznym w Lutomiersku (klasa organów mgr Agnieszki Wrocławskiej).

Studia w Akademii Muzycznej w Krakowie rozpoczął na Wydziale Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej w 2002 roku w klasie organów wybitnego wirtuoza i pedagoga, prof. dr. hab. Andrzeja Białko. Swoje pasje muzyczne wzbogacał Pan M. Pawełek, podejmując pracę organisty w parafii Garnizonowej w Krakowie. Miał tam możliwość realizować także występy publiczne, co nie pozostało bez znaczenia dla kariery koncertującego artysty muzyka.

Pan Marek Pawełek ukończył z wyróżnieniem dziedzinę sztuk muzycznych na kierunku studiów Muzyka Kościelna oraz Edukacja Muzyczna w Akademii Muzycznej w Krakowie.

Kandydat uczestniczył w szeregu festiwalach muzyki organowej, występując m.in. podczas Mariańskich Koncertów Organowych, Letnich Koncertów Organowych w Oświęcimiu, a także biorąc udział w licznych koncertach w ramach festiwalu: Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Zakopanym, Wadowickie Koncerty Organowe, Dni Muzyki Kościelnej w Archidiecezji Krakowskiej.

Szczególnym obszarem działalności Pana mgr. Marka Pawełka jest wykonawstwo muzyki kameralnej, z ukierunkowaniem na towarzyszenie formacjom chóralnym. Współpracuje na tym gruncie z następującymi zespołami: Chór Polskiego Radia w Krakowie, Męski Zespół Filharmonii Krakowskiej, Górecki Chamber Choir, Orkiestra i Chór Passionart, Płocka Orkiestra Symfoniczna.

Na uwagę zasługuje również zaangażowanie Pana M. Pawełka w działalność wydawniczą, na gruncie której Pan M. Pawełek zrealizował ponad 200 aranżacji chóralnych, chóralno-orkiestrowych oraz kameralnych, na rozmaite składy instrumentalne. Ponadto Pan M. Pawełek jest autorem opracowań kolęd, wydanych w 2015 roku przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne.

Pan M. Pawełek od 2016 roku pracuje jako nauczyciel przedmiotów teoretycznych w Archidiecezjalnej Szkole Muzycznej II stopnia w Krakowie. Obok działalności pedagogicznej poświęca się także działaniom na rzecz promocji sztuki. Od 2012 roku związany jest ze Stowarzyszeniem Passionart, pełniąc funkcję sekretarza oraz angażując się w organizację na gruncie edukacyjnym i koncertowym.

Wielorakie zaangażowanie Pana mgr. Marka Pawełka w życie artystyczne, pedagogiczne, a także działania na rzecz rozpowszechniania edukacji i sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem wykonawstwa muzyki chóralnej, tworzą spójną całość sylwetki Kandydata.

## Analiza i ocena osiągnięć artystycznych

Specyfikacja dorobku przygotowanego przez Kandydata zawiera wykaz publicznej prezentacji dzieł artystycznych, wśród których znajdują się koncerty solowe, kameralne, chóralne, orkiestrowe, wykaz form publicznej popularyzacji dzieł artystycznych w postaci opracowań i aranżacji, wykaz form publicznej popularyzacji dzieł artystycznych w postaci dokonanych nagrań, wykaz działań dydaktycznych i organizacyjnych.

Działania usystematyzowano chronologicznie, od najstarszych do najnowszych.

Przygotowana dokumentacja jest prawidłowa. Czytelnik bez trudu porusza się w ustalonym przez Kandydata porządku, odnajdując informacje o działalności Doktoranta. Część trzecia dokumentacji /dokumentacja publicznych prezentacji dzieł/ odzwierciedla porządek zastosowany w części drugiej, jest uporządkowana, logiczna i spójna.

Pan mgr Marek Pawełek wymienia w dokumentacji około 130 koncertów, wykonanych zarówno w salach koncertowych, jak i w miejscach sakralnych. Podczas koncertów występuje zarówno jako solista, jak i kameralista, a także jako muzyk towarzyszący chórom i orkiestrom. W programach odnajdujemy bogaty wachlarz kompozycji. W dokumentacji doktorant wymienia licznie współwykonawców.

W repertuarze Kandydata znajdują się utwory takich kompozytorów, jak (m.in.): J.B. Bach, J.S. Bach, S. Barber, L. Boëllmann, H.J. Botor, E. Bozza, Z. Bujarski, D. Buxtehude, G. Caccini, F. Chopin, C. Debussy, L. Delibes, K. Dębski, A. Doss, M. Dupré, M. Duruflé, P. Eben, E. Elgar, G. Fauré, C. Franck, Ch.W. Gluck, Ch. Gounod, K. Grzeszczak, F-A. Guilman, J. Haydn, G.F. Händel, J. Jasiura, K. Jenkins, W. Kałamarz, W. Kilar, W.A. Lachman, B. Marcello, G. Marks, G.B. Martini, F. Mendelssohn Bartholdy, Mikołaj z Krakowa, S. Moniuszko, W.A. Mozart, F. Nowowiejski, ks. Idzi Ogierman Mański, J. Pachelbel, G.P. da Palestrina, A. Pärt, G.B. Pergolesi, B. Pękiel, A. Piazzolla, J. Podbielski, J. Ruter, C. Saint-Saëns, M. Sawa, A. Scarlatti, K. Studziński, M. Surzyński, J. Świder, G.Ph. Telemann, A. Vivaldi, ks. F. Walczyński, G. Young oraz W. Żeleński.

Warto zauważyć, iż Pan M. Pawełek wykonuje szerokie spektrum dzieł, z wyraźną predylekcją do kompozycji przeznaczonych na zespoły chóralne. Artysta często zamieszcza w programach koncertów utwory kompozytorów polskich. Na uwagę zasługuje także obecność Pana M. Pawełka jako improwizatora podczas wykonywanych koncertów.

Cieszy fakt aktywności Pana M. Pawełka na polu fonograficznym. Działalność ta przejawia się udziałem w nagraniach trzynastu płyt.

**Przygotowane przez Doktoranta materiały usystematyzowane zostały w logiczną, spójną całość. Z dokumentów można odczytać wiele cennych informacji, świadczących o pokaźnym dorobku M. Pawełka. Doktorant zrealizował szereg koncertów, zarówno solowych, w obsadzie kameralnej, jak i jako muzyk towarzyszący chórom i orkiestrom. Artysta występuje także jako improwizator. Kandydat legitymuje się również działalnością wydawniczą. Na szczególną uwagę zasługuje aktywność Pana M. Pawełka na gruncie wykonawstwa muzyki chóralnej, z ukierunkowaniem na wykonawstwo muzyki polskiej.**

**Dorobek Kandydata przyjmuję i oceniam pozytywnie.**

## Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana mgr. Marka Pawełka pt.: „*Cantus firmus w twórczości organowej Krzysztofa Grzeszczaka. Omówienie zagadnienia z perspektywy wykonawczej*” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego w formie zapisu elektronicznego oraz opisu.

Dzieło artystyczne obejmuje prezentację wybranych kompozycji Krzysztofa Grzeszczaka, zatytułowanych – *Cantantibus Organis. Opera Selecta Pro Organo*. Na zarejestrowany cykl składają się następujące utwory:

1. *Fantaisie sur le Salve Regina*
2. *Duszo Chrystusowa*
3. *Chrystus zmartwychwstan jest I*
4. *O, dniu radosny (O filii et filiae)*  
*Glossarium – Bernard Pietrzak in memoriam*
5. *Glossa prima – Continuum*
6. *Glossa secunda – Chorale*  
*Decem versus ex Stabat Mater*
7. *Versus I Stabat Mater dolorosa*
8. *Versus II Cujus animam gementem*
9. *Versus III O quam tristis et afflicta*
10. *Versus IV Quis est homo qui non fleret*
11. *Versus V Vidit suum dulcem natum*
12. *Versus VI Eia Mater, fons amoris*
13. *Versus VII Sancta Mater, istud agas*
14. *Versus VIII Juxta crucem tecum stare*
15. *Versus IX Christe, cum sit hinc exire*
16. *Versus X Quando corpus morietur*  
*Tryptyk kolędowy*
17. *Dzisiaj w Betlejem*
18. *Jezus malusieńki*
19. *Przybieżeli do Betlejem*
20. *Carmen populi*

Rzetelność naukowo-badawcza Doktoranta pozwoliła przyjąć właściwy kierunek, determinujący wybór instrumentarium. Chcąc ukazać odmienny idiom brzmieniowy poszczególnych utworów, nagrania materiału dźwiękowego dokonano w oparciu o instrument organowy Dariusza Zycha, który zbudowano dla Bazyliki Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach.

Wybór instrumentu wydaje się być w pełni uzasadniony i zgodny z głównym założeniem pracy doktorskiej – ukazaniem świadomego i stylowego podejścia do interpretacji wybranych utworów Krzysztofa Grzeszczaka. Organy, na których zarejestrowano płytę, pozwalają uwypuklić walory brzmieniowe poszczególnych kompozycji, przy zachowaniu wiernie oddanego charakteru.

Instrument Dariusza Zycha spełnia wymogi techniczno-brzmieniowe wybranej literatury.

Zarejestrowane dzieło artystyczne oparte zostało na wybranych kompozycjach znanego kompozytora, teoretyka muzyki i organisty związanego z łódzkim środowiskiem muzycznym

– profesora Krzysztofa Grzeszczaka. Wybór dzieł nie był przypadkowy. Na całość nagrania składają się utwory zawierające w swojej strukturze *cantus prius factus*.

Wybrany cykl stanowi logiczną całość. Pierwsza kompozycja zawiera gregoriańską melodię *Salve Regina*. Forma fantazji jest wewnętrznie skontrastowana. Nie można oprzeć się czytelnym nawiązaniom do obecnych od wieków w muzyce organowej licznym wątkom improwizacyjnym. Charakter ten Doktorant prezentuje świadomie i czytelnie. Kolejne trzy preludia zawierają problematykę harmoniczo-barwową. Pan mgr M. Pawełek w sposób właściwy dobiera rejestry z bogatej palety barw organów, interpretując owe dzieła w sposób stylowy i przekonujący. Glossarium *Bernard Pietrzak in memoriam* stanowi kolejne gregoriańskie nawiązania. Płytkowy dyptyk z bogatą sonorystyką znajduje zrozumienie wykonawcy, którego fascynacje koncentrują się w tym właśnie kręgu pozwalają dokonać przemyślanej, pełnej właściwie wyeksponowanych detali interpretacji. Dziesięcioczęściowy *Decem versus ex Stabat Mater* to kontynuacja przyjętej koncepcji przez Doktoranta, który konsekwentnie utrzymuje w nagraniu właściwy styl i napięcie interpretacyjne. Tryptyk kolędowy oraz finałowe *Carmen populi* to kontynuacja ukazania przez artystę właściwie wyeksponowanych struktur wewnątrz utworów, połączonych z bogatymi walorami brzmieniowymi, utwierdzającymi słuchacza o dużej wrażliwości wykonawcy na barwę oraz zawartą w dziełach symbolikę.

Gra Kandydata jest klarowna. Artysta uzyskuje właściwą dramaturgię w ramach prezentowanych utworów, wykonanie potwierdza zaś opanowanie warsztatu technicznego przez Kandydata, jak również umiejętność klarownego przedstawiania struktur utrzymanych w bogatej i stale zmieniającej się fakturze.

Wykonanie utworów jest właściwe pod względem dramaturgicznym i wyrazowym, pomysłowe, twórcze, z dobrym ujęciem faktury, przestrzeni i rejestracji.

Opis dzieła artystycznego to praca poświęcona omówieniu zagadnień wykonawczych twórczości organowej Krzysztofa Grzeszczaka. Doktorant posługuje się wybranymi utworami organowymi kompozytora, zainspirowanymi śpiewem gregoriańskim lub pieśnią kościelną.

Na przestrzeni pracy porusza Autor zagadnienia związane z przedstawieniem rozwoju techniki *cantus firmus* /rozdział 1/. Rozważania owe opiera M. Pawełek o twórczość czołowych kompozytorów organowych na przestrzeni dziejów. Przedstawienie historii rozwoju *cantus firmus* w naturalny sposób przygotowuje czytelnika na treści zawarte w kolejnych rozdziałach. Przybliżenie współczesnej twórczości organowej kompozytorów zainspirowanych śpiewem gregoriańskim bądź tradycyjnymi pieśniami chrześcijańskimi zawarto w rozdziale drugim. W rozdziale trzecim ujęto zarys sylwetki kompozytora w kontekście charakterystyki Jego twórczości. Rozdział czwarty obejmuje „właściwy” opis dzieła artystycznego. Poświęcony został zagadnieniom związanym z analizą wybranych dzieł K. Grzeszczaka, zarejestrowanych na płycie CD. Bogate wątki analityczne zarejestrowanych utworów stanowią oczekiwane zwieńczenie omawianych treści. Piąty rozdział pracy niejako kontynuuje problematykę analizowanych w poprzednim rozdziale utworów. Porusza tu Autor w sposób szczególny zagadnienie instrumentarium, którego użył do nagrania oraz zagadnienia wykonawcze, z uwzględnieniem między innymi zastosowanej rejestracji.

Interpretacja muzyki organowej Krzysztofa Grzeszczaka w relacji do przebadanych i omówionych zagadnień zawiera wypracowane wnioski, będące zarazem pewnego rodzaju formą zakończenia pracy.

Cieszy fakt, iż w kręgu szczególnego zainteresowania Autora pracy znalazła się problematyka interpretacji muzyki współczesnego polskiego kompozytora – Krzysztofa Grzeszczaka.

Rozważania poświęcone problematyce interpretacji tytułowej muzyki, w kontekście obecności *cantus firmus*, jak i przedstawienie skali powiązań z chorałem gregoriańskim, stanowi cenne kompendium wiedzy.

Na kartach kolejnych rozdziałów snuje Autor rozważania skupione wokół postawionych tez. Czyni to w sposób przemyślany i logiczny.

W całości prace stanowi cenne źródło informacji o interpretacji utworów organowych Krzysztofa Grzeszczaka.

Na szczególne podkreślenie zasługuje jakość formalnej strony pracy: aparat naukowy, którym operuje mgr M. Pawełek, jest bez zarzutu, bibliografia i przypisy prawidłowo skonstruowane, świadczą o ilości włożonej przez Niego rzetelnej pracy.

Biorąc pod uwagę wszelkie aspekty należy stwierdzić, iż praca w istocie rzeczy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a także cenne kompendium, niewątpliwie przydatne zarówno adeptom sztuki gry na organach, jak i innym osobom zainteresowanym tematem.

## Konkluzja

Dzieło artystyczne przygotowane przez Kandydata jako część pracy doktorskiej stanowi interesujące zjawisko artystyczne na scenie muzycznej naszego kraju. Poszczególne kompozycje zostały przez Kandydata gruntownie przemyślane od strony historii sztuki wykonawczej i budowy formalnej. To między innymi pozwoliło w sposób interesujący ukształtować je pod względem: rejestracji, sonorystyki, dynamiki, frazowania i artykulacji oraz ich relacji do agogiki, jak i kreacji stylistycznej.

W konsekwencji trzeba stwierdzić, iż wartość muzyczna i kształt artystyczny dzieła oraz sztuka wykonawcza Kandydata nie budzą zastrzeżeń merytorycznych, a ich specyfikę i założony cel dokumentuje część opisowa pracy doktorskiej. W działaniu tym upatrywać należy wkład Kandydata w rozwój reprezentowanej dyscypliny artystycznej.

**Niniejszym stwierdzam, iż Kandydat potwierdził umiejętność prowadzenia pracy artystycznej w sposób odpowiedzialny i dojrzały, ponadto wykazał, iż dysponuje wiedzą teoretyczną, służącą realizacji zamierzeń twórczych, jak i umożliwiającą podjęcie związanej z nimi refleksji. W ten sposób Kandydat rozwiązał eksplorowane zagadnienie artystyczne i spełnił wymagania art. 13, ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.***

**Pracę doktorską Pana mgr. Marka Pawelka przyjmuję i wnioskuję o dopuszczenie do jej publicznej obrony.**



Piotr Rojek